

Micha

Ty, Betlehemje-Efrata, kiž sy małe mjez wuznamnymi městami w Judže, z tebje dyrbi mi přińć, kotryž budže knjez w Israelu, kotrehož wuchod je był wot spočatka a wot wěčnosti. Mjeztym da jim so bėdźić hač do časa, hdyž je ta porodźila, kiž ma porodźić. Potom wróci so zbytk jeho bratrow k israelskim synam. Wón pak budže wustupować a pasć w mocy Knjeza a w krasności mjena Knjeza, swojeho Boha. A woni budža bydlić w měrje.

(Micha 5,1-3)

Micha běše židowski profet, kiž bě w samsnym času žiwy kaž profet Jezaja. Assyriske mócnarstwo so ze sylnym wójskom bóle a bóle rozpřestrěwaše a přibližowaše so ze sewjera židowskemu krajeju. Israelske kralstwo hladajcy rozpadowaše. Kaž Jezaja tak warnowaše tež Micha zamołwitych w kraju, předujo wo hněwje Božim přećiwo njewěriwej, hrěšnej wyšnosći. „Wy hidźiće dobre a lubujeće zle. Zedřějeće jim kožu a mjaso z jich kosćow a žerjeće mjaso mjeho luda.“ (3,2)

Micha rěčeše tež wótrje přećiwo wopačnym profetam, kotřiž ludej po hubje rěčachu a jón tak zawjedžechu. Tući přėdowachu, hdyž jim k jėdźi dachu: „Měr budže“, hdyž pak jim ničo njedachu, tak přėdowachu: „Wójna budže“. Tola tajcy koruptni widžerjo so wohańbja a Bože słowo so z kraja pozhubjuje. Napřeco

wopačnym profetam wuzběhuje Micha swoje dary: „Ja pak sym poľny mocy a Duchu Knjeza, poľny rozuma a sylnosće, zo směm zjewić Jakubej jeho přestupjenje a Israelej jeho hrěchi.“ (3,8)

Micha njeje jenož profet hroženja a sudženja. Na kóncu jeho knihi namakamy krasne

slubjenja a přilubjenja. Najznačiše z nich je te, zo wuńdže z Betlehema nowy israelski knjez. Wón njepřinđže z Jerusalema, potajkim nic z potomnikow Dawida, kotřiž we hłownym měsće na trónje sedžachu a politiku přećiwo Bohu a přećiwo ludej činjachu. Woni běchu so wšitcy jako njehódni wopokazali. Město Betlehem pokazuje na krala Dawida, kotryž pochadžeše z tuteho městačka južnje Jerusalema. Nowy knježer, kiž ma přińć, wožiwu zloty wěk pod Dawidom, hdyž běše kraj zjednočeny we wěrje a w měrje. Z někajkeje pódlanскеje linije Dawidoweje swójby, kotraž hišće w Betlehemje bydleše, dyrbbeše nowy wumóžnik přińć. Tež Jezaja bě wěšćit, zo wurosće prut z lzajowego štoma, potajkim ze štoma Dawidoweho nana lzaja. (Jez 11,1). Bóh započnje znowa, ale nawjaza na to stare.

Wobraz z łubje Budyšinskeje cyrkwyje. Profet Micha hlada do njebjes, naprawo je słabje spóznać Betlehemska hródž.

Foto: A. Sureck

Nowy knježer ma dwoji wuchod abo žórto. Jónu je wón normalneho čłowjeskeho pochada a so narodži wot mačerje, kotraž je hižo postajena. Tola druhi wuchod noweho knjeza je „wot spočatka a wot wěčnosti“. Wón njepřinđže jenož wot čłowjekow, ale tež wot Boha. Jeho nadawk je pasenje luda jako dobry pastyr, kotryž wjedže lud na zelenu łuku a k čerstwej wodže, kotryž jón njewopušći, hdyž ma chodźić přez čemny doł. Wón budže kral, kotryž pase lud w mocy Knjeza. W tajkim kralstwje knježi měr mjez ludźimi a mjez ludami.

Wěšćenje profety Michi so spjelni. Nic hnydom, ale po něšto stow lětach zwoprawdži Bóh swój plan. Jandžel Gabriel wozjewi Mari, zo je wot Boha k temu postajena, zo by porodźila Božeho Syna, a zo Bóh jemu da stoł wótca Dawida. Swjaty Duch přinđže na Marju a móc Najwyšeho ju wobchłódkowa. Tak měješe Jezus dwoji wuchod, jónu wot čłowjekow a zdruha wot Boha. Jezusowy nan Jozef pochadžeše z Dawidoweho rodu. W Betlehemje, nic w hordoznym Jerusaleme, narodži so nowy knjez židowskeho luda. Mudri z rańšeho kraja dyrbjachu so z krala Herodesoweho palasta podač do městačka w juhu.

Pastyrjo słyšachu w hodownej nocy jandželow spěw „Čeść budž Bohu we wysokości a měr na zemi a čłowjekam dobre spodobanje“. Boži měr, wot Michi slubjeny, so zjewi. Pastyrjo chwatachu do hródže k temu, kotryž měješe lud pasć jako dobry

pastyr „w mocy Knjeza a w krasności mjena Knjeza“.

Jezus Chrystus spjelni to, štož běše Micha wěšćit. Hody słyšimy w cyrkwi wěšćenje Michi. Wone njech so tež nad nami spjelni. Njech je Jezus Chrystus tež naš Knjez, kiž nas pase w mocy Knjeza a nam da bydlić w měrje.

Jan Malink

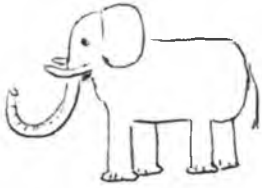

Hrono za adwent!?

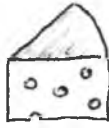
Adwentny čas je so započat. Prěnja adwentna njedžela je hižo nimo. Sy w kem-

šach slyša/a hrono za tutón tydzeń? Hdyž scěhowace wobrazowe hódančko prawje wudospoňiš (ličby steja za wotpowědne pismiki w slowje), móžeš hrono z knihi pro-

feta Sacharja (9,9) hišće raz čitać. Wone hodži so derje k hodam – hdyž počahujemy je na narodženje Jezusa. Jeli maš bibliju k ruce, čitaj raz cytu štučku Sacharja 9,9. To je mjenujcy zajimawe: Kotry druhi swjedžeň přindže tebi nětko do mysli? (Hlej Mt 21.) *Tekst a rys.: Beata Richterowa*

1 = H
2, 3 + j

1, 2 + ój

1 = p
4 = ūdže

jenož
1.

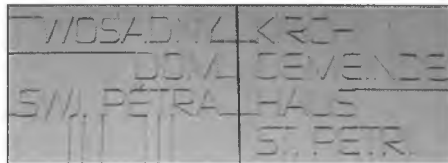

1 = t
2 = e
4 = i

Wotewrjenje wosadneho doma

Reformaciski dzeń běše za Budysku ewangelsku Pětrsku wosadu wuznamny dzeń. Wobnowjeny wosadny dom na Hornčerskej bu swjatočnje znowawotewrjeny.

Mjeztym 105 lět stary dom bu jako towarstwowy dom CVJM (Christlicher Verein junger Männer) natwarjeny. Jako nacionalsocialisća 1933 towarstwo zakazachu, přeńdže dom do wobsydstwa Pětrskeje wosady. Z teho časa wužiwaše so za wšelake wosadne a nadwosadne zarjadowanja. Mjez druhim so tu lětdžesatki dołho kóždy lěto w februaru serbske kubłanske dny wotmėwachu. W poslednich lětach služěše dom tež jako šula za wukubłanje hladarjow starych čłowjekow.

Moderne durje maja dwurěčny napis „Wosadny dom swj. Pětra Kirchengemeindehaus St. Petri“.

Foće: G. Gruhlowa

Po swjedženskich kemšach w Pětrskej cyrkwi džěchu wosadni, přewodženi wot pozawnoweho chóra a duchownych, w dołhim čahu k wobnowjenemu domej, kotrehož hłowny zachod so nětko napřećo chorowni namaka. Superintendent Pappai požohnowa dom a džakowaše so wšitkim na twarje wobdžělenym. Kluč so přepoda. Nětko mějachu mali a wulcy, stari a młodži móžnosć, swój dom zeznać. W běhu popołdnja rozhladowaše so tu něhdže 400 ludži. Zajim bě wulki, wšako budže dom nětko srjedžišćo wosadneho žiwjenja.

Farski zarjad ma tu wot srjedź nowembra swoje rumnosće w přizemju. Pod třěchu je nastalo bydlenje ze šěsć ložemi za putnikow Jakuboweho puća. Žurla w přěnim poschodže je so wutwarila. Nad tutej wulkej je nastala mała žurla, kotruž budže wosebje lutherska zhromadnosć wužiwać. Džěci změja swoju rumnosć za nabožinu, runje tak tež młodostni za paćersku wučbu. Kemše, wosadne kruhi, chórowe proby, kubłanske poskitki, swjedženje ... – wosada budže, tak so wšitcy nadžijeja, tu nowu zhromadnosć dožiwić. Z wulkej džakownosću za nowy wosadny dom modlachu so wosadni na tutym dnju k Bohu.

Gabriela Gruhlowa

Nowy zachod wosadneho domu ze zelenišćow napřećo chorowni.

Adwentne popołdnje

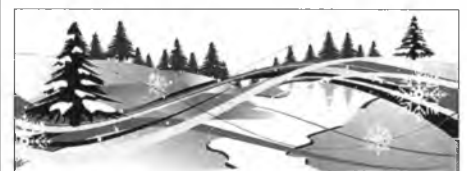
Njedzelu, 6. decembra, swjeća so serbske kemše w Budyšinje popołdnju w 14 hodž. w Michalskej cyrkwi. Po tym budže adwentnička na farje ze swačinu, bjesadu a spěwanjom. Džěci přihotuja mały program. Wšitcy su wutrobnje přeprašeni.

Koncert w Michalskej cyrkwi

19. decembra, sobotu do 4. adwentneje njedžele, wuhotuje chór Serbskeho gymnazija swój tradicionalny adwentny koncert w Michalskej cyrkwi. Koncert 1. serbskeje kulturneje brigady nawjeduje tachantski kantor Friedemann Böhme. Započatk je w 17.00 hodž.

Ochranowske hesła 2010

W nadawku Serbskeho ewangelskeho towarstwa je Hinc Šořta z Lauterbacha zaso zestajał klětuše Ochranowske hesła. 115 stron wopřijacu knižku ze wšědnymi hesłami Ochranowskeje bratrowskeje wosady dóstanjeće za 2,50 eurow w Smolerjec kniharni a pola Serbskeho ewangelskeho towarstwa.

Žohnowany adwentny a hodowny čas přeje wšitkim čitarjam, dopisowarjam a dobroćelam redakcija Pomhaj Bóh

„Kročach po slědach Jana Kiliana, zo bych jeho žiwjenje lěpje rozumił“

Rozmołwa z awstralskim hudźbnikom Colinom Blackom wo jeho studijnym přebywanju we Łužicy

Knježe Black, spočatk nazymy tuteho lěta sće tu we Łužicy material za zwukowy projekt wo serbskim fararju Janu Kilianu zběrał. Što Was, rodzeneho Awstralčana, bydlaceho w Sydneyju, na žiwjenju Jana Kiliana zajimuje a přičahuje?

Wo Janu Kilianu čitach cyle připadnje w internete – mi so zda, na jednej ze stronow texaskich Serbow. Identifikowach so hnydom z tutym mužom, kiž z tajkej mocu swoju wěru a swoje nahlady zakitowaše. Kilian njewosta mjelčicy, ale stany a zastupowaše swoje měnjenje, njehladajo na konsekwency a scěwki. Wón pak tež wědžeše, zo njemóže nad pruskim knježerstwom dobyć, tehodla dyrbyeše za alternatiwu pytać, kak móže swoju wěru a maćernu řeč zachować. A alternatiwa běše wupućowanje. A tutón konflikt – na jednej stronje dźeržeše so zadwělowany na swójsku kulturu, wěru a řeč, na druhej stronje dyrbyeše runje tutu kulturu a domiznu wopušćić – je absolutnje fascinowacy a mje w myslach dołho zaběraše.

Kajki wuznam měješe za Was fakt, zo běše Jan Kilian Serb?

To běše jara wažne za mnje, zo so docyła za Kiliana započach zajimować, wšako dyrbyeše so jako Serb z dominowacej němskej wjetšinu rozestajeć. Jako Awstralčan začuwam čez tajkeho boja wo kulturnu identitu. My Awstralčenjo dyrbi my so tež z dominowacej ameriskej a wulkobritanskej kulturu rozestajeć.

W kotrym nadawku dźětaće a što je cil Wašeho projekta?

Kilianowy projekt wobdžělam w nadawku scělaka Deutschlandradio Kultur. Ma nastać feature, kotryž budže so nadźijomnje w léce 2010 wusyłać. To njeje stoprocentnje dokumentariske dźěło, skerje wumělske, poetiske abo zwukopoetiske dźěło. Stawizna dyrbi so poetisce podać. Tak móžu nadźijomnje konflikty bóle pointěrowanje předstajić, hač hdy bych z ryzy dokumentariskimi srědkami dźělał. Za jendźelskorěčny awditorij a awstralske radijo sym tež material za powšitkownu reportaž wo Serbach zběrał.

Sće w Awstralskej scyła móžnosć měł, so wo Serbach a Janu Kilianu informować? Kak sće so na jězbu do Łužicy přihotował?

Cyłkownje zaběram so hižo dwě léce z Kilianom. Sym pak mjeztym tež wjele druhich projektow činił. Poslednje šěsć měsacow

do wotlěta sym potom jara intensiwnje čitał, wjele e-mailow pisał a kontakty do Serbow nawjazał.

Nětko sće tři njedzele tu w Němskej a Łužicy dźělał. Što sće tu činił a hdže sće pobył?

Najprjedy běch w Berlinje a sym tam w archiwje někotre stare natočenja serbskich přaznych spěwow nazběrał. Po tym běch w Choćebuzu w Serbskim muzeju a Serbskim institucije a w starolutherskej cyrkwi w Depsku. Tam natočich přenje zwuki, na př. zwuki přihotow fararja na kemše a fararja kročo w talaru po cyrkwi. Činjach tež interviewy ze wšelakimi ludźimi wo Kilianu a Serbach. W Hornjej Łužicy pobych z Fabianom Kaulfürstom na spěwanskim wječorku – to běše absolutnje

Colin Black, hudźbnik ze Sydneyja w Awstralskej, při natočenju rozmołwy ze Serbskim superintendentom Janom Malinkom na Michałskej farje w Budyšinje Foto: T. Malinkowa

fantastiske dožiwjenje. W Serbskim institucije w Budyšinje namakach baseń Kiliana z jeho młodych lět w njeznatej lubce. Jědzech tež do Bukec a Wukrančic, hdžež natočich zwuki durjow, kroče na schodach, hłasy w cyrkwi. Kročach jednorje po slědach Kiliana, zo bych jeho žiwjenje lěpje rozumił.

Je so Waš spočatny zajim za Jana Kiliana přez Waše slědženja wobkrućil?

Na kóždy pad. Mój zajim za Serbow a Kiliana je so samo wo wjele razow powjetšil. Rukopisy Kiliana widžeć a čitać běše jónkrótne dožiwjenje. Běch přemóženy wot Kilianoweje basnje „Zbudjenje za Serbow“, jako ju přeni raz w jendźelščinje čitach

a rozumjach, wo čim jedna. To je jara rjana twórba a wona wopřija jadro teho, za čož so Kilian zasadźowaše. Myslu sej, zo maja Kilianowe prócowanja wulki podžěl na tym, zo zachowachu texascy Serbja dlěje hač na příklad awstralscy Serbja swoju maćerščinu. Samo jako běše Kilian stary, wosta aktiwny a da sebi, kelkož ja wěm, serbski słownik do Ameriki póstać, zo by jón wotpředka hač dozady přešoł a korigował.

Běše řečna barjera za Was problem při rešeršach?

Haj, woprawdže. Njerěču ani serbsce ani němsce, tak zo mějach tola swoje dwěle, hač namakam dosć ludźi, kiž řeča jendźel-sce. Ale sym tu za čas swojeho přebywanja nawuknył, zo su Serbja jara wutrobići a rady pomhaja. To sym husto nazhonił. Čujach so tu kaž dźěl wulkeje swójby.

Knježe Black, nimo projektow wo Serbach a Janu Kilianu – z čim so w Awstralskej zaběraće?

Studowach modernu hudźbu a nětko dźělam runje nad swojej disertaciju na uniwersite w Sydneyju, w kotrejž zaběram so z medijemi a hudźbu. Nimo teho dźělam za rozhlós a wudžětam featury a zwukowe

kolaže. 2003 dóstach wuznamjenje „Prix Italia“, kotraž pomhaše mi, tež tu w Europje wšelake projekty za rozhlós přewjesć. Moje dźěla wusyłaču so mjeztym w Šwedskej, Němskej, Norwedskej, Českej, Ukrainje a druhich europskich krajach.

Maće předwidžane projekt wo Janu Kilianu snano pokročować a tež w Americe wo nim slědźić?

Ow, to njewěm. Najprjedy dyrbj so na to koncentrować, tute dźěło zakónčić. Na kóždy pad mam nětko dobru wědowu bazu wo Janu Kilianu a wo Serbach, kotraž by móhla jako zakład za dalši projekt služić.

Džakuju so za rozmołwu.

Prašala so Madlena Malinkec

Nowa kniha wo Bartskej knježeje swójbe předstajena

Štwórtk, 29. oktobra, předstaji Margareta Hamer princesna von Lippe-Weißenfels w Barće swoju nowu knihu „275 Jahre Lippe-Weißenfels – Wanderung vom Land Lippe in die Lausitz“. Knjeni Hamer, studowana wučerka za ewangelsku nabožinu a žona fararja a profesora teologije Hajo Hamera, je poslednja člonka něhdyšeje Bartskeje knježeje swójby, kotraž je za čas dźěcatstwa hišće w Bartskim hrodze bydliła. We wječornym přednošku předstaji před něhdže 60 připoslucharjemi žiwjenje swojich prjedownikow we 18. a 19. lětstotku. We 18. lětstotku běše swójba von Lippe ze zapadnych kónčin Němskeje do Łužicy přichahnyła a so w Barće zasydliła. Swójba běše pietistisce zmyslena, přiwisowaše Ochranowskemu hibanju a nawjazowaše tuž spěšnje mandželske zwiski k lužiskim pietistam, wosebje k swójbe von Gersdorf, a podpěraše mjez druhim Ochranowsku šulu w Delnim Wujězdze. W přednošku wopisowaše knjeni Hamer wšedny dzeń zemjanskich žonow woneho časa, kotryž běše jara kruće rjadowany. Tež zažna smjerc tójšto swójbných njeprělutowa. Wosebje wuzběhowaše knjeni Hamer, zo běšej jeje swójbe wěra a pietistiski duch přez lětstotki kompas a směrnica na wšěch žiwjenskich pučach – a přeješe sej, zo by to tež w přichodnych generacijach tak wostało.

Madlena Malinkec

CD Jan Cyž – Kompozicije

Jan Cyž słuša do wuznamnych serbskich komponistow srjedźneje generacije. CD poskića reprezentatiwny wuběr jeho twórbow poslednich dwaceći lět. Komorna hudźba, spěwy, kompozicije za pišće abo elektroniske instrumenty wobswědčuja jeho prócowanja wo nowu serbsku hudźbu. Za nahrawanja zdobychu so wurjadni interpreća kaž Berlinski komornohudźbny ansambl United Berlin, mjezynarodnje znata sopranistka Melanie Diener z Waiblingena, bračistka Anna Krimm z Bonna a pólski organist prof. Marek Toporowski z Warszawy.

Zjawna prezentacija noweje CDje wotmě so 8. oktobra 2009 w Smolerjec kniharni. Wo moderaciju postara so Juro Mětsk, dołholětny přećel a mentor Jana Cyža (kaž tež redaktor bookleta). Mjez přítomnymi bě tohorunja rjad sobuskutkowacych kaž na příklad Maja Nagelowa (grafiske wuhotowanje), Torsten Schieber (awtor fachowych tekstow), Erich Wagner (dirigent), Jürgen Mačij (fotograf) a Stoltec mandželskaj z Berlina (zwukowaj mištraj).

Wudawaćel je Załožba za serbski lud. Dwójna CD plaćí 15,00 eurow. **J. Petrik**

Wopyt w Chróstawskej domizniskej stwě

Lěta 13. winowca dojedźechu sej „Korjenje“, skupina stawiznisce zajimowanych wosadnych z Budestec, do susodneje Chróstawy. Tam při hrodze nastawa domizniska stwa. Wězo wona po wulkosci a wuhotowanju njeje k přirunanju z tym, štož smy při wulěće Serbskeho busa pola Głomačanow směli wuhladać. Nawoda knjez Richter nam rozpowěda, kak je k załoženju stwy dóšlo a kak wón dale stare wěcy hromadzi. Krosno maja tam nastajane, wšako je byto tkalcowstwo w našej Hornjej Łužicy daloko rozšěrjene rjemjesło, z kotrymž su sej ludžo swój wšedny chléb zastužili. Přewšo rjany je wot blidarskeho mištra Rjenča z Njezdašec wobnowjeny wjerch z wobrazami a duchapoňnymi hrónčkami.

Najzajimawšej pak běšej za mnje starej rukopisnej přisaze z Chróstawskeje sudniskeje knihi w serbskej rěči. Stej to přisaha poddanow a přisaha sudniskich wosobow z lěta 1626 a 1646. Moje prašenje za Serbami we wosadze pak k. Richter raznje wotpokaza a twjerdžeše, zo tu ženje žaných měli njejsu. Ale su w Chróstawje

přisaze Němcow dla serbsce napisali?

Dale je jedyn wěsty August Kruschwitz 1909 na ramikowanym wobrazu dostal džak a připóznaće. Mjeno Krušwica sym na mnohich pohrjebniščach we Łužicy čitała. Rady sej ze swójbu wobhladamy pohrjebnišća w našej lubowanej Łužicy. Mjeno Krušwica na nich hušćišo nadeńdžeš. Ale w Chróstawje maja to za rzyz němske mjeno.

Zo w Chróstawje w młódšej zašłosći ženje serbske kemše byli njejsu, je bjez dwěla. Z Budestec, hdžež so w dawnych časach Bože služby jenož serbsce swjećachu, ze znate, zo poručachu němskim wosadnym hić do Chróstawy na němske kemše.

Naša skupina wopytowarjow Chróstawskeje domizniskeje stwy jara wobžaruje, zo so w Budestecach nihtó njenamaka, kiž by so tajkemu nadawkej zběranja starožitnosćow wěnował. Wjele je so hižo rozrubało, spaliło a zničilo. Njebychu tež w našej wosadze potomnicy zajim měli, zhonić a widžeć, kak su naši prjedownicy dźělali a žiwi byli?

HaHaTa

Awstralski hudźbnik na slědach Jana Kiliana

W nadawku rozhłosoweho sćelaka Deutschlandfunk je w oktobrje młody awstralski hudźbnik a zwukowumělc Colin Black na wopyće we Łužicy był. Zaměr jeho přebywanja bě přihot zwukoweje kolaže wo mjez wupućowarjemi 19. lětstotka wusahowacej wosobje Jana Kiliana. Na originalnych městnach žiwjenja fararja Kiliana chcyše sej zapopadny začiče a nahrawać aktualne zwukowe dokumenty. Wuslědk jeho dźěta ma so kletu w Deutschlandradio Kultur wusylać. Připódlja hišće ma nastać powšitkowne wusylanje wo Serbach za awstralskich slucharjow. Bukečanskej wosadze sposrědkowa so přez Deutschlandfunk próstwa, nawjazac zwisk ze serbsce rěčacym wosadnym, kiž tež trochu jendželščinu wobknježi. Dokelž w tutym nastupanju wuběrk w Bukecach smjercwulki njeje, prošeše mje naš wosadny farar Thomas Haenchen, tutón nadawk přewzać.

Zetkach so z awstralskim hudźbnikom w Budyšinje a dyrbjach hnydom zwěsćić, zo mam za zrozumenje awstralsce wurjekowaneje jendželščiny trochu prócy nałožować. Ale zwučichmoj so bórze na so a dachmoj so na puć do Bukec. Pokazach jemu cyrkej, dupu, hdžež bu Jan Kilian wukřčeny, a wołtar, před kotrymž bu konfirměrowany. Colin Black mje potom prošeše, z originalneho wudaća Kilianoweje knihi „Spěwarske wjesele“ kěrļuš (z refrainom „Serbja, zachowajće swěru ...“) a ze serbskich spěwarskich kěrļuš čo. 140 k nahra-

wanju čitać. Po tym zo bě sebi připódnije zwonjenje a ropot schodow při stupanju horje na kletku zapopadnył, wuspěwach jemu hišće serbski Wótčenaš. Dźiwach so w běhu tuteje pođra hodžiny njemało, na kajke za mnje pódlanske nuansy tajki zwukowumělc wažnosć kładze.

Dokónčiwiši wopyt w cyrkwi dojedźechmoj sej přez Rachlow a Jana Kilianowu ródnu wjes Delany na připódniju přestawku do Splóšćanskeje Čerwjeneje kórčmy. Wottud skičeše so wopytowarje rjany wuhlad přez dolinu Albertowki hač do Bukec.

Po wobjedze chwatachmoj wróco přez Delany, Rachlow a Bukecy nimo Kotec, dalšeho skutkowanišća Jana Kiliana, do Wukrančic, hdžež naju wosadny farar Voigt na farje wutrobne powita. Tu we Wukrančicach je wjele z wosobinu Jana Kiliana zwjazane, fara a cyrkej bušej za jeho čas natwarjenej a tři z jeho dźěci su na pohrjebnišču pochowane. W jednej z wot njeho zarjadowanych cyrkwinskih knihow namaka so jeho rukopisne předstowo, wosahowace stawiznu załoženja Wukrančanskeje wosady. Přeni wotrězk tuteho předstowa čitachmoj wotměnjejo so z fararjom Voigtom za nahrawanje.

Z wopytom Wukrančanskeje cyrkweje a hišće wobstejacych rowniščow Kilianowych dźěci so wopyt na jeho poslednim skutkowanišču we Łužicy skónči. Na dalšich dnjach so awstralski wumělc w Budyšinje a druhich kónčinach Łužicy za slědami Jana Kiliana rozhladowaše. **Arnd Zoba**

Slédne Serbske blido w Zušowje

Na reformaciskem dnju zgromaži se 40 luži na slédnem serbskem zmakeju maminoréčnych w Zušowje pla Wětošowa. Farar na wuměńku Klaus Lischewsky jo wšym znate cynil, až bužo se žinsa how w Zušowje to slédne Serbske blido swěšis, ale 23. januara bužo se to swěto za Serbske blido w Dešnje w tamnem fararskem domje zasej zaswěšis. A teke tam bužotej to zasej farar a ceptař, kótarež to serbske zmakeje nawjedujotej: wosadny farar Hans-Christoph Schütt a serbski ceptař w Tšupcu Uwe Gutšmidt, pśedsedař Spěchowanskego towaristwa za serbsku rěč w cerkwi.

Nic jano Šymankowyma a Lischewscynyma manželskima słuša žěk za rědne jadnasćo lět serbskego zmakejanja w Zušowje, ale teke serbskemu prjatarkejju na wuměńku Juro Frahnju. Teke wón jo se pśecej starał a jago žeńska jo teke cescej pomagala, aby se wšykno derje ražilo.

Na kóńcu jo se spiwalo z kniglickow, kótarež jo kněz Frahnow za toś to zmakejanje sam pśigótował, kjarliž „Kněz, buž pśi mnjo“. To se wšykne ga teke žyce za pśichod, až Bog ten Kněz Serbske blido wobzwarnujo teke na nowem měsće.

Siegfried Malk

Jadnasćo lět su se Šymankowej manželskej ze Zušowa (ze struskoma), farar na wuměńku Klaus Lischewsky (slězy) a prjatar na wuměńku Juro Frahnow z Picnja (sejžecy) starali wo Serbske blido w Zušowje.

Foto: S. Malk

Wobnowjenje cyrkwy so dale wjedže

Z nutrkownym wobnowjenjom našeje cyrkwy smy lěta zaso cyły čwak dale přišli. W nalěcu je so přemolowanje poslednich z džesać na łubjach namolowanych profetow Stareho Zakonja wotstroniło. Po něhdže 200 lětach jich nětko wšitkich zaso mamy. Džensa so prašeš, zwotkel su molerjo w léce 1680 telko wo bibliji wědzeli. Wšako je na kóždym wobrazu podawk ze žiwjenja profeta předstajeny. Molerjo su

Wobnowjeny detail patronatneje lože w Budyšinskej cyrkwi

Foto: A. Sureck

barbu sami zhotowili. Z kajkeho materiala? To drje bě potajnstwo kóždého wuměłca. Wulki džak słuša restawatoram. Dyrbjachu wjele wuspytać, zo bychu staru rjanosć zaso wožiwili. Nětko strowi nas hižo někotre měsacy na titulnej stronje našeho Pomhaj Bóh profet z Budyšinka. Superintendent Malink nam čitarjam trochu pomoha wobrazy zrozumić.

W lécu so wobě patronatnej loži, Budyšinska a Přiwcíčanska, wobnowištej. W adwenće budže so druhi krónowy swěčnik zaso w starej rjanosći blyšćić. Firma z Čěskeje Kamjenicy je wobnowjenje přewzała. Pjenjezy za to su dar. Pomnikoškitny zarjad dokladnje nad tym stražuje, zo so po možnosći wjele originalneho zdžerži. Lěta přewozmjje zarjad 60 % wšěch koštow. To njebě přeco tak. Klětu ma so za něhdže 20 000 eurow woltar ponowić. Za přichodne lěta wostanje hišće wobnowjenje pišćelow a dupy. Někotři wosadni njejsu z trochu wuskimi cyrkwinymi ławkami spokojom. Tak pak je so 1675 twariło a na tym w našej starožitnej cyrkwi wjele změnić njemóžemy.

Kurt Latka

Z předsydstwa zwjazka

Póndzela, 26. oktobra, zeńdže so předsydstwo Serbskeho wosadneho zwjazka na Michalskej farje. Wone postaji termin za hłownu zhromadźiznu zwjazka na sobotu, 30. januara, w Budyšinje. Po wothłosowanju z cyrkwinkej wyšnosću maja so w léce 2010 přewjesć nowowolby do wosadneho zwjazka. Předsydstwo schwali naćisk hospodarskeho plana runje tak kaž přizamknjenje na knihowansku centralu w Budyšinje. Z džakom přiwa so rozprawa wo nabožnym tydzenju za džěci a wo pokročowanju džělow na nowych spěwarskich. Wone maja so na cyrkwinskim dnju 5. junija 2010 w Budyšinje zjawnosći přepodać. 50 eksemplarow ma so do kože wjazać. **jm**

W Pólskej wo Serbach

Kóždy druhi mesac w Poznanju wuchadzacy pólski ewangelski časopis „Słowo i myśl“ rozprawja w čisle 5/2009 wo lěta wot SET wudatym štwórtym nakładze informaciskeho łopjena wo ewangelskich Serbach. Awtor přinoška, přećel Serbow prof. dr. hab. Krzysztof R. Mazurski z Wrocławja, namjetuje łopjeno, loni přeni raz tež w jendželšćinje wudate, tehuronja w pólskej rěči čišćeć dać, wšako do Łužicy tež wjele pólskich turistow jězdzi. **T.M.**

Kemše z chórom Meja

Na reformaciskim swjedženju wotměchu so w Rakecach njewšedne kemše, wšako bě sej wosada na nje Radworski chór Meja přeprosyła. Na spočatku witaše cyrkwinška předstejićerka Annemarie Simonowa wšěch w serbskej a němskej rěči. Wona pokaza na prócowanja wosady wo serbsku rěč; hač do džensnišeho zarjaduju sej tři króć wob lěto serbske kemše. W swojim přédowanju zwěšći farar Kecke, zo je ekumena po jeho začišću po politiskim přewróće popušćila, a to snano tohodla, dokelž je so wonkowny čišć pozhubil a z tym trěbnosć wuskeho zhromadneho skutkowanja. Witaše wutrobnje Mejanow, hódnoćejo jich wustup jako wuraz žiweje ekumeny. Pod nawodom Pětra Cyža woni ze serbskimi kěrlušemi němske kemše wobrubichu, Wótčenaš samo rusce zanjesechu. Zhromadnje zaspěwaštej Meja a Rakečanski spěwny kružk serbskej spěwaj: „Knjezowy jandžel“ wot G. Schwarze, kiž běchu Rakečanscy hižo loni za Serbski ewangelski cyrkwinški dzeń pod nawodom kantora Siegfrieda Bretscha nazwučowali, a „Bóh na zemju je pohladał“ wot K. A. Kocora.

Kemšam přizamkny so polhodžinski koncert Meje z duchownymi, ludowymi a nazymskimi spěwami. Něhdže 120 wopytowarjow wšelakeho wěrywuznaća – mjeznimi wjesnjanosta Jurij Paška a předsyda Domowiny Jan Nuk – so z bohatym přikleskom podžakowa. **Borbor Felberowa**

Hody w Israelu – 24. decembra 2008 w Betlehemje!

Zo bych wučekta europskej zymje, sym so spočatk decembra lońšeho lěta do Israela podała. A woprawdže – hač k hodam bě tu w Tel Avivje, znatym wulkoměsće při Srjedźnym morju, miłe a slónčne wjedro. A dokelž běch tak blisko městnow naroda, žiwjenja, skutkowanja a smjerće našeho lubeho Knjeza a Wumóžnika Jezusa, chcych wězo jónu k hodam – patoržicu, 24. decembra – do Betlehema na tamniše kemše k česći jeho naroda. Z interneta wučahny mi džowka program němskeje ewangelskeje cyrkwy w Jerusaleme a mje tam přizjewi.

Z busom do Betlehema

W nocy na patoržicu so w Tel Avivje wjedro radikalnje změni a cytu nóc kidaše so kaž z kanow. Chcych pak na kóždy pad do Betlehema. Tak podach so z busom do Jerusalema a kajki džiw – před Swjatym městom so njebo změrowa a slónco mje postrowi.

Ze swojimi snadnymi jendźelskorěčnymi kmanosćemi dóstach so woprawdže wot busoweje stacije pěši k Jaffa-wrotam stareho města, hdžež busaj na němskich wěriwych čakaštej, zo byštej jich do Betlehema dowjeztoj. W 14 hodž. bě wotjězd. Njeznajach nikoho a mje tež nchtó njeznaješe, ale hłowna wěc bě, zo sedžach w prawym busu.

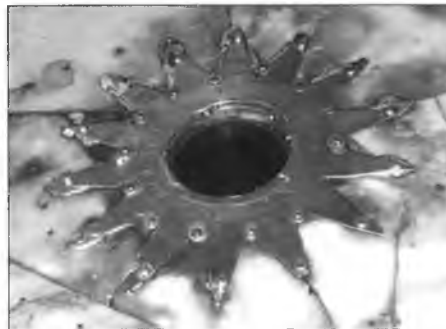
Tróšku zadźiwana běch, jako młody muž program do někak 8 do 9 km zdaleneho Betlehema, čas kemšow atd. w jendźelskej rěči rozloži. Dokelž njerozumjach wšitko, prošach jeho, wažne informacije tola tež w němskej rěči wospjetować – štož wón wězo tež sčini. Tak zhonich, zo dyrbbju znajmjeńša poł hodžiny do započatka kemšow w cyrkwi być, dokelž budže chětro poľna, a wšelake druge informacije, na přikład, zo w 19 hodž. zaso z Betlehema do Jerusalema wotjědzemy a zo mamy měc pučowanski pas při sobi. Ow jej – mój ležeše w Tel Avivje! Što nětko? Ach, sej myslach,

wšak mam personalny wupokaz při sobi – to žno wšitko derje pónđže. A tak tež bě!

Dźiwne začuća mějach při přeprěčenju wysokeje murje, kiž džěli teritorij Swjateho kraja do židowskeho a palestinskeho kraja. Kajki njezmyst! Tón smy w Němskej tež dožiwili. Ale wšo džěše derje. Młody Israelčan-wojak jenož do busa pohladny, a hdyž bě

Bohace wozdobjena Narodowa prózdničnica w Narodowej cyrkwi

Hwězda w Narodowej prózdničnicy woznamjenja městno naroda Jezusa Chrystusa.

wot šofera zhonił: „Wšo Němcy“, mózachmy dale jěc. Dycy domoj tež tak běše. Po puču, za Jerusalemom, widžach nowonastate sydlišća, kiž su snano tež z pozadkom stajnych rozestajenjow mjež Židami a Palestijnanami.

Holk a tołk w Betlehemje

Wokoło 15 hodž. dojědzem do Betlehema. Před 15 lětami běch tam hižo jónu byla, ale tónkróc widžach cyle nowe město.

Chěže při dróze běchu zdžěla nowe natwarjene pak renowěrowane. Bus zasta při někajkim zastanišću a nětko rěkaše za mnje: Staraj so, kak přińdžeš do centruma.

Přizamkných so skupince młodych ludźi, kiž chwatachu na wulke naměsto před Narodowej cyrkwi Jezusa Chrystusa. Naměsto bě poľne ludźi a hołk a hara knježeštej. Arab-

ske džěci předawachu suweněry, hudźba wótre přez naměsto ržeše. Do cyrkwy njebě móžno zastupić – wšudze kemše a ludžo, ludžo! Tak džěch za swojej skupinku do pódłanskeho domu. Tam piskaše někajka po zdaću ameriska band ze solistom-spěwarjom, njemóžach pak zwěsćić, hač běchu to křescanske kěrlušy, gospele abo šlagry. „Nó haj“, sej myslach, „wšako je tajki narod wjesoły podawk. Čehodla potom tež nic wjesoła hudźba?“

Čas so miny a chcych tola zahe dosć ke kemšam w ewangelskej cyrkwi přińc. Moji přewodnicy nječinjachu začišc, jako chcyli sej tam dońc, ale znajmjeńša pokaza mi jich pozdatna wjednica puč knjeji: „Tam horjeka, tam widžicie křiž na wěži, to je ewangelska cyrkej.“

Džakowach so a stupach zmužnje wjele, wjele schodow po šěrokim puču na horu. Njeběch sama. Syty ludži so horje a dele walachu a mějach nadobo wulki wobraz we jstwě ródneho domu w Draždžiju před wočomaj, kiž rěkaše „Šěroki a wuski puč“. Nó haj, sej myslach, to sy nětk tež na tym wopačnym puču.

A tak tež nimale bě, zawynych do wopačneho směra a njewědžach, hdže sym. Před sobu widžach wulku cyrkej z křižom, ale njenamakach žane durje do njeje a běch tež nadobo sama tam. A zaso mějach zbožo. Zetkach arabsku swójbu a wona mje přewodžeše k prawej cyrkwi. Tamna běše zawěsće katolski Boži dom.

Trojojěčne ewangelske kemše

Dypkownje 40 mjeńšin do započatka kemšow běch při prawej cyrkwi. Tola nutř nje-smědžach. „Wšitko poľne“, rěkaše z ertow třoch arabskich stražerjow duri. Tola nje-dach so wottrašić, čakach!

Za chwilk wot přińdže dalši Budyšan, knjež Lars Hänsel, kiž je wot Adenaueroweje załožby jako nawoda jich tudyšeho bėrowa do Israela powoľany a kotrehož z tam- →

Narodowa cyrkej w Betlehemje, natwarjena na městnje naroda Jezusa

⇒ nišich zetkanjow hižo znajach. Jeho a přečelku tež do cyrkwy njepušćichu. Nětko běchmy tře a čakachmy na dźiw. A tón so woprawdže sta!

Nadobo z nami tež pječo fararjo čakachu. Z cyrkwy klinčachu byrgle a po hudźbje začahnychu fararjo do cyrkwy a my tře za nimi.

Cyrkej bě woprawdže kopata poŋa, wjele ludźi steješe a telewizija zabra wjele městna. Mje stlóčichu masy nabok k tam stejacemu džěcacemu wozyčkej, w kotrymž čěšenk njeprěstawajcy plakaše. Młoda mać sedžeše pódla we ławce. Jezusowe słowo „Dajće džěćatkam ke mni přińć!“ džěše mi stajnje přez hłowu a nje-móžach so tak prawje a nutrnje na kemše koncentrować. Za někak poł hodźiny dopózna młoda mać, zo čěšenka njezměruje, a wopušći scomter wozyčkom Boži dom.

Mějach nadobo městno we ławce a móžach so nětko z wočkom, čětom a dušu na kemše koncentrować. Wone běchu w třeoch rěčach: arabskej, jendželskej a němskej. Do tutech so znajmjeńša při spěwanju „Čicha nóc, swjata nóc“ naša serbska sobu zaměša – na to běch horda. Arabske džěćace chóry wobrubichu z jasnymi hłosami kemše a nadobo čujach tež ja so doma a zabych na strachi a čěže tuteje jězby.

Po kemšach běchmy na faru hnydom wokoło rózka přepróšeni a móžachmy so wočerstwic při kofeju a zakuskach. Dołho njemóžach tam wostać, dokelž bus wróćo do Jerusalema wotjědže w 19 hodź. Nětko so wězo sama namakach na centralne zastanišćo a běch zdypkom tam.

Wječer w Jerusalemje

Běch so tež zapisała za wječer na ewangelskej farje w Jerusalemje w arabskim džělu stareho města. Tam dóńć njebě čěžko, njeběch wšak jenička hlódna. Zadar-mo wječer wězo njebě a přihot so tróšku dliješe. Krótko do džewječich so wotewri-

Dróha do Betlehema. Wysoka murja džěli israelski a palestinski teritorij.
Fota: priwatne

chu durje do hodownje wupyšeneje wulkeje rumnosće. Blida běchu kryte a nabo-ku wabješe bifet z čóplymi a zymnymi chłóšćenkami.

Sydných so za šěsměstnowe blido a za chwilkku běchmy woprawdže šesćo za nim. Bjesada bě zajimawa, dokelž běchmy z najwšelakorišich kónčin a powoŋanjow

Omarowa mošeja napřećo Narodowej cyrkwi swědči wo tym, zo je Betlehem multikonfesionelne město.

a we wšelakej starobje. Młody němski lékař, asistent, na př. džělaše w Jerusalemje w chorowni, hdžež so lěkuja z dōbom Židza a Arabojo. Němskej mandželskej běštaj wjele lět blisko Betlehema jako wučerjej w palestinskej šuli džělaŋoj.

Tak so čas při bjesadze a při spěwanju němskich hodownych kěrlušow miny. Bór-ze hotowachu so hosćo domoj abo na němske ewangelske kemše w tamnišej ewangelskej cyrkwi, kiž so w 23 hodź. započachu. Tola ja so rozsudžich „domoj“ k swojej džowce do Tel Aviva jěć. Běch tak

wjele widžala, slyšała a nazhonila – cyle sama –, zo mi mocy pobrachowachu.

Samalutka kročach do poŋnocy po hasy, po kotrejž bě před nimale 2000 lětami naš luby Knjez Jezus Chrystus, swój křiž nošo, hanjeny a čwělowany šoť. Běch nimale cyle sama po puću, zetkach jenož někotrych arabskich młodostnych. Nado-

bo so wobsunych a ležach z wupřestrěty-maj rukomaj na Via Dolorosa. Njeběch sej, džakowano Bohu, ničo činiła.

Tak džěch z wjele nowymi dožiwjenjemi a začućemi přez Damaskusowe wrota po nócny Jerusalemje k busowemu zastanišću. Wokoło třeoch běch potom domoj a tola nic doma. Tam w Michałskej cyrkwi mjez lubymi serbskimi znatymi a přečelemi su mi hody lubše, ale tež pola mojeje lubeje džowki.

Hanka Mikanowa

Ewangelsko-lutherska cyrkwe w Betlehemje

Ewangelska wosada w Betlehemje, za-ložena wot němskich misionarow w léće 1854, je najstarša lutherska wosada w Palestini. Džensa je wona jedna ze šěsć lutherskich wosadow na teritoriju Jordaniskeje a Palestiny. Tuchwilu přištušeja jej 200 palestinskich křesćanow a někotři mjezynarodni wěriwi z cyleho swěta. Liturgiska rěč je hlownje arabščina.

Betlehemska ewangelsko-lutherska cyrkwe bu natwarjena w lětach 1886 do 1893 w stilu historizma. Wosebitosć jeje architektury je, zo reflektuje kupla w srjedžišću formu hłowu Betlehemskeje žony 19. lětstotka. Cyrkwe ma 14 woknow. Tři srjedžne předstajeja hodownu powěsć, tři na lěwej stronje pokazuja Jezusa hač ke křćeńcy a tři na prawej stronje jeho pasion z křižowanjom hač k horjestaću. Na wostatnych woknach stej widžec Betlehemska bibliska zańdženosć a wokolny kraj. Wšitke hrónčka we woknach su w němskej rěči. W kupli je so před někak 20 lětami při renowěrowanju do-talne němske hrono „Ehre sei Gott in der Höhe, Friede auf Erden und den Menschen ein Wohlgefallen“ w arab-skej rěči napisalo.

Ewangelsko-lutherska cyrkwe w Betlehemje

Rozprawa Serbskeho ewangelskeho towarstwa na léto 2009

Přednjesena na sobustawskej zhromadźiznje reformaciski džen w Bukecach

W pjatnym léce swojeho wobstaća ma Serbske ewangelske towarstwo tuchwilu 45 člonow. Létsa naléto je knjz dr. Arnošt Wirth z Biskopic towarstwu přistupił a džensa předležitej dalšej přizjewjeni wot knjeni Waltraud Trölkoweje z Budyšina a knjeni Hanaróže Šafratoweje z Bukec.

Spominać chcemy na třoch člonow towarstwa, kotřiž hižo mjez nami njejsu. Česki farar n. w. Miroslav Hloušek je 29.12.2008 w swojej ródnej wsy Vesec blisko Železneho Broda wumrěl. Dnja 4.2.2009 je knjz Arnošt Mitaš z Kumšic we wysokej starobje 92 lét na Božu prawdu wotešoł. W Praze zemrě 2.3.2009 zastužbny přećel Serbow, knjz Jiří Mudra. Spominamy na zemrětych z česćownosću a džakujemy so jim za wšu swěru k ewangelskemu serbstwu.

Předsydstwu SET přistujeja Lubina Exlerowa, Serbski superintendent Jan Malink, farar dr. Jens Buliš, Mato Krygar, Měrcin Wirth, Günter Wjenk a Arnd Zoba. Wuražowanja předsydstwa přewjedžemy w rumnosći našeho towarstwa w Serbskim domje. Smy so tam w minjenym léce trójce zešli.

Džěło w léce 2009

Serbski cyrkwinski džen swjećachmy létsa w delnołužiskim Korjenju. Hłowna organizacija ležeše w rukomaj fararjow Hansa-Christopha Schütta a Helmuta Hupaca. Cyrkwinski džen wěnowaše so wosebje žiwjenju a skutkowanju Jana Bogumiła Fabriciusa, kotryž bě před 300 lětami Nowy Zakoń w delnoserbšćinje wudał. Dožiwichmy přećelnu zhromadnosć wěriwych z Delnjeje a Hornjeje Łužicy. Bě to drje tež za ewangelskich Serbow Delnjeje Łužicy rjany a pobudžacy swjedžen.

Nabožny tydžen za džěci přewjedže so létsa spočatk awgusta w Ebersdorfje blisko Lubija na Guderec statoku. 11 džěci so wobdžěli. W Pomhaj Bóh čitachmy rozprawy wobdžělnicy wo dožiwjenjach tuteho tydzenja. Wo nabožny tydžen starachu so dr. Christiana Piniekowa, Jadwiga Malin-kec a sup. Jan Malink.

Dalši wjeršk wosadneho žiwjenja bě **pućowanje za serbske swójby a swjedžen** na Dejkec statoku we Wuježku spočatk septembra. Po pućowanju na Čornobóh přizamkny so nutrnosć, w kotrež džěci swoje wudžětki z nabožneho tydzenja předstajichu. Dožiwichmy program džěci z Witaj-skupiny w Bukecach a wustup skupiny Přezpólni. Cyły swjedžen bě rjany a poradženy.

Wulět ze **Serbskim busom** wjedžeše nas 12. septembra do Českeje. Jězdzechmy po krajiny, kotraž bě domizna njeboh fararja

Hlouška. Kemše swjećachmy w jeho poslednej wosadze w Železnym Brodže, wopytachmy jeho ródnu wjes a přistupichmy tam k jeho rowej.

Loni 1. adwenta smy na Michalskej farje **adwentničku** swjećili. Knjeni Dörte Brankačkowa bě, kaž tež hižo w poslednich lětach, hodownu hru přihotowała a zhromadnje z Janinu Krygarjowej a Terezu Bejmakowej džěci nawučila.

Kemše za džěci zarjaduja so paralelnje k serbskim kemšam w Michalskej cyrkwi a na cyrkwinski dňach. Knjeni Gabriela Gruhlowa je přihotuje a přewjedže.

Na publikaciskim polu je naš najwadžniši projekt wudawanje časopisa **Pomhaj Bóh**. Jón wobstara jako redaktorka knjeni Trudla Malinkowa. Knjeni dr. Irena Šerakowa je korektorka, čišć a rozšěrjenje wobstara LND. Wukonja so wobstajne a spuščomne džěło. Tójšto awtorow pisa nastawki a rozprawy a wobohaća z tym wobsah našeho časopisa. Wjele zajimaweho můžemy w Pomhaj Bóh čitać. Zo bychmy jednotliwe nastawki lěpje zradować a pozdžišo zaso namakać móhli, přihotuje so katalog wšěch powójnskich nastawkow. Při nadžětanju tajkeho zapisa zepěramy so na podpěru Serbskeje centralneje biblioteki a na sobudžělo knjeni Hanki Šěnc.

Ochranowske hesla na léto 2010 předleža. Knjz Hinc Šolta z Lauterbacha je je zaso zestajił a knjeni Marka Mačijowa je manuskript lektorizowała. Wušli su kaž wšitke dotalne wudaća w Ludowym nakładnistwje Domowina.

K cyrkwinskemu dnjej w Korjenju smy wudali štwórty nakład **informaciskeho łopjena wo ewangelskich Serbach**. Přeni raz čišćachmy je tež w jendželšćinje. Přeložk tekstow wobstarałoj staj knjz Měrcin Strauch a knjz dr. Gerald Stone.

Zwiski k druhim towarstwam wusměrichu so létsa wosebje na Delnju Łužicu. W přihotach na cyrkwinski džen w Korjenju a wudaće informaciskeho łopjena džětlachmy derje hromadze z fararjomaj Schüttom a Hupacom kaž tež z knjzom Uwe Gutšmidtom.

Naši člonoj so skutkuja tež w gremijach **zwonka towarstwa**. Serbja běchu namotwjeni Domowinskemu zarjadej namjetować kandidatow za serbski džělowy kruh při krajnoradnym zarjedže w Budyšinje a za Serbsku radu w Drježdžanach. SET je dr. Arnošta Wirtha za serbski džělowy kruh a Manfreda Hermaša za Serbsku radu namjetowało. Do serbskeho džěloweho kruha při radže města Budyšina powoła měšćanska rada mjez druhimi našich sobustawow Měranu Cušcynu, Stefana Malinka a Měrcina Wirtha. Kandidatow za džělowu skupinu při krajnoradnym zarjedže

w Budyšinje kaž tež za Serbsku radu w Drježdžanach wuzwoli Zwjazkowe předsydstwo Domowiny w tajnych wólbach. Towarstwa, kotrež njepristujeja Domowinje, smědža drje kandidatow namjetować, při wólbach pak su wuzamknjeni. Tutón modus mam za problematiski. Při wuzwolenju člonow za gremije, kotrež skutkuja zwonka Domowiny, měł wólbny gremij šěrši być hač zwjazkowe předsydstwo. Domowina měła modele wuwijać, kak móhł so při wěstyh rozsudach šěrši kruh Serbow zaprijěć.

Přehlad wo financach

Na darach za powšitkowne zaměry našeho towarstwa smy hač dotal dóstali 50 eurow a na sobustawskich přinoškach 190 eurow. Dale smy dóstali jako spěchowanske srědky za taflu při Rakojdžanskej šuli 600 eurow wot Malešanskeje gmejny. Zalažba za serbski lud je wudaće informaciskeho łopjena podpěrała. Wudawkow mamy 2.976,70 eurow (za informaciske łopjeno 2.429,03 eurow, za swjedžen we Wuježku 300 eurow, za wudawanje Ochranowskich hesłow 186,92 eurow a drobne wudawki we wysokosći 60,75 eurow).

Za Pomhaj Bóh smy dary we wysokosći 790 eurow a abonentske pjenjezy we wysokosći 1.023 eurow dóstali. Nimo teho podpěrujetej Pomhaj Bóh Zalažba za serbski lud a sakska krajna cyrkej. Wudawanje časopisa je tuž zaručene.

Wublad na léto 2010

Cyrkwinski džen chcemy klětu 5. a 6. junija w Budyšinje swjećić. Zhromadnje z LND přihotuja so nowe serbske spěwarske. Na cyrkwinskim dnju měli wone předležec a so na swjedženskich kemšach přeni raz wužiwać. Wudaće nowych spěwarskich budže za nas historiski podawk. Tuž bychmy so wjeselili, hdyž by so na cyrkwinskim dnju prawje wjele ewangelskich Serbow wobdžěliło. Nadžijam so, zo změjemy tež zaso swjedžen we Wuježku a nabožny tydžen za džěci. Na publikaciskim polu chcemy dale Pomhaj Bóh a Ochranowske hesla wudawać. Za léto na reformaciskim dnju ma so zaso towarstwowa zhromadźizna přewjesć.

Smy w minjenym léce wjele rjanych zarjadowanow měli a smy móhli wšelke předewzaća zwoprawdźić. Tójšto ludži je trěbne džělo wukonjało a mnozy su naše džělo z darami podpěrowali. Za to chcemy so wšitkim wutrobnje džakować a nadžijamy so na dalše spomóžne zhromadne džělo. **Měrcin Wirth, předsyda SET**

Sobustawska zhromadźizna SET w Bukecach

34 wosobow, mjez nimi 26 člonow, zhromadzi so na reformaciskim swjedenju k sobustawskej zhromadźiznje SET we wosadneji žurli w Bukecach. Zeńdženje zahaji so z reformaciskim kěrlušom „Jed'n twjerdy hród" a nutrnošću sup. Malinka. Wosadny farar Haenchen přitomnych z „Pomhaj Bóh" powita a pokaza na serbske tradicije wosady. Je hordy na to, zo tu tajke wuznamne wosobiny kaž sobupřežožer serbskeje biblije Jan Wawer a přeni serbski superintendent Gustaw Mjerwa skutkowaču. Tež džensa hišće ma wosada serbski potencial. Wotměwaja so serbske wosadne popoždnja a na swjedenjskich kemšach maja serbske čitanja. Hišće lětsa chce wosada serbske narowne pomniki na pohrjebnišću ponowić dać a w cyrkwi ma so serbski napis, kiž bu w 1960tych lětach přebarjony, znova připrawić.

Po swačnje – wulki džak za bohaće kryte kermušne blido člonam towarstwa z Bukečanskeje wosady! – přednjese předsyda Měrcin Wirth rozprawy wo džěle SET w minjenym lěće (hlej str. 8). Přeni raz pokaza k temu tež wobrazy, tak zo mějachu

wšitcy tež wizuelny začišć wo podawkach. Rewizor Handrij Sembdner zdžěli, zo su towarstwowe financy w porjadku, a džakowaše so pokładnicy Lubinje Exlerowej za spušćomne džěto. Dokelž druhi rewizor, Manfred Freudenberg z Biskopic, starobnych přičin dla hižo tute džěto wukonjeć njemóže, wuzwoli so na jeho městno Hanaróža Šafratowa z Bukec.

W diskusiji pokaza Jan Malink na to, zo maja klětu, 300 lět po přenim wudaču 1710, nowe serbske spěwarske wuč. Ze swojimi wjac hač 40 nakładami su spěwarske najbóle rozšěrjena serbska kniha wšěch časow. Redaktorka Pomhaj Bóh Trudla Malinkowa prošeše wo mjenjenja, pokikiy a kritiki k wobsaheji časopisa. Wjacori wuprajichu so jara chwalobnje wo Pomhaj Bóh, jedyn sej přeješe wjac aktualnych a mjenje stawizniskich přinoškow. Handrij Wirth na to pokaza, zo mamy za serbskej zašćosć slědźić. Tak chce so wón zaběrać ze starym kěrchowom wokoło cyrkwy w Njeswačidle. Trudla Malinkowa doda, zo měli so wšitke fota wo starych Njeswačanskich narownych křižach ze-

zběrać a so zhromadnje wozjewić. Christiana Piniekowa pokaza na dvě njedawno wušlej serbskeje knize, kiž wopisujetej mlódsu zašćosć w ewangelskich Serbach, dopomnjenki Hinca Šoŕty a roman Křesćana Krawca. Kurt Latka přeprósy zhromadźiznu klětu do Budyšinka, hdyž budže, da-li Bóh, tamniša cyrkej hotowa wobnowjena.

W němskej rěči předstaji so přitomnym hósc z Texasa, Roxanne Felfe, kotraž přebywa na slědach swojich z Łuska w Bukečanskeje wosadze wupućowaných prjedownikow něšto dnjow w Bukecach. Hižo wjele lět bydlil mjeztym w Heidelbergu, je potajkim wróćo pućowała z Ameriki do Němskeje. Wjacori přitomni poskićichu jej swoju podpěru při slědženju w farskim archiwje a při wopyće domizniskeho muzeja w Bukecach kaž tež Serbskeho muzeja w Budyšinje.

Towarstwowym naležnosćam přizamkny so přednošk Lubiny Malinkoweje wo serbskich wobstejnoscach w Lubijskej wosadze w 17. lětsotku. Za jeje nazorne a žiwe předstajenje stawizniskich zwiskow džakowachu so přitomni z wutrobnym přikleskom. *T.M.*

Potomnica texaskich Serbow Roxanne Felfe so přitomnym předstaji. Jeje prjedownicy běchu z Łuska pola Bukec do Texasa wupućowali.

Lubina Malinkowa přednožowaše wo serbskich wobstejnoscach w Lubijskej wosadze w 17. lětsotku. Foće: FŠ

Budyšin a ewangelscy Serbja

Jan Malink w staroměšćanskim towarstwie přednožował

Dnja 24. nowembra 2009 přeprósy Budyške staroměšćanske towarstwo w 19.00 hodž. na přednošk „Budyšin a ewangelscy Serbja" do hosćenca „Wjelbik". Jako referenta běchu sej organizatorojo zdobyli superintendenta Jana Malinka. Wón rozrjadowa swój přinošk do šěsć wotrězkow, z kotrychž wotpowědowaše kóždy jednemu lětsotkej wot časa reformacije hač do džensnišeho. Při tym wobswětli mjez druhim čěže ewangelskich wěrjow, w 16. lětsotku wosebitu cyrkej za ewangelskich Serbow w Budyšinje etablěrować. Mjeztym

zo městačka mjez Luborazom a Lubijom tajke mějachu, njebě to w stolicy Hornjeje Łužicy dołho móžno, štož zwisowaše zdžěla z wosebitej poziciju tachantstwa w měšće. Přednožowar rozjimowaše dale, kak bě k temu došlo, zo předowaše so w cyrkwi swj. Michała (wosadnym z wokolnych wsow) dołho bjez wuwzaća serbsce, w cyrkwi swj. Pětra (měšćanam) porno temu němsce. Při tym skedźbni na problematiku naložowanja dweju, so we wšěm njekryjaceju kriterijow – geografiskeho a narodneho.

Wosebje wuzběhny Malink wuwice pieti-

zma na wsach Michalskeje wosady, kotryž dožiwi tu porno městu samomu woprawdžity rozkčew. W swojim zarysu šěsć lětsotkow stawiznow Budyšina z perspektiwy ewangelskeho Serbstwa předstaji duchowny něhdže 40 džakownym připoslušarjam wosudy cyłego rjadu znatych wosobinow. Wotkazuju na jich biografije skedźbni wón na to, zo prezentowaše so Serbstwo w Budyšinje a wokolnych wsach hižo zahe wuraznje byrgarsce. Swój přednošk zakónči Malink z pokazku na najnowše – a zdobom swójbne – stawizny: Pokaza přitomnym – jako přikład čileje nutřkownoserbskeje ekumeny – dwaj měsacaj mlódu fotografiju z kwasarjami w narodnej drasće ewangelskich Serbow Budyskeho kraja, katolskich a Delnich Serbow. *Fabian Kaulfürst*

„Ze svojim bohatym znutrkownym žiwjenjom je čas žiwjenja lubosći wje služila“

K 100. posmjertninam Emki Jakubec (16.4.1835–9.12.1909)

Emka Jakubec narodži so jako třeća a najmlódša dźowka fararja Ernsta Bohuwěra Jakuba zeleny štwórtk, 16. apryla 1835, na Michalskej farje na Jerjowej 15 w Budyšinje. Nan, syn serbskeho byrgarja w Budyšinje, bě daloko znata a připóznata wosobina a wukonješe nimo wosadneho džěła wjacore čestnohamtske zastojnstwa, zwjetša w serbskim wobłuku. Přez swoje wobšěrne skutkowanje sta so z wodźacym duchownym ewangelskich Serbow w Sakskej. Mać bě rodžena Němka, Caroline Auguste rodž. Fischerec z Běheho Jelenja pola Drježdžan.

4. meje 1835 bu Maria Helene Emmy Jakob w Michalskej cyrkwi wukřčena. Šěsć kmótrow běštaj jej staršej wuzwoliłoj, mjez nimi dweju wuznamneju serbskeju duchowneju, zastojnskeju bratrow nana: Handrija Lubjenskeho, kotryž bě předchadnik a předstajeny nana na Michalskej farje był, a Hendricha Awgusta Krygarja, kotryž skutkowaše pod nanom jako druhi farar při Michalskej cyrkwi.

Džěcatstwo na Michalskej farje

Emka, kaž ju čas žiwjenja mjenowachu, wotrosće hromadže ze staršimaj sotromaj Lydiju a Wijku a mlódšimaj bratromaj Jurjom a Janom. Staršej na to džiwaštaj, zo bychu džěci dóstali dobre wukublanje a zo bychu so wuwili na swěrných křesćanow a Serbow. Němska mać podpěrowaše serbske kublanje svojich džěci. Tak mějachu na farje serbske služowne a hladarki džěci. Wjеле wuznamnych Serbow bě tehdy w času serbskeho wzrodženja z hosćom na Michalskej farje. Hromadže wopytowaše Jakubec swójba serbske koncerty, zarjadowanja Budyskeje Serbskeje Bjesady a wulke serbske spěwanske swjedženje. Husto spěwaštej Jakubec staršej holcy tež sobu jako solistce abo w chórje. Emka, tehdy hišće šulerka, wšak bě za to hišće přemłoda.

Wosom lět chodžeše Emka do šule, nic pak do Michalskeje na Serbskim kěrchowje, do kotrejež hewak wosadne džěci chodžachu, ale do byrgarskeje šule w měsće. Palmarum 1849 bu konfirměrowana, najskerje hromadže ze sobušulerkami němsce w Pětrskej cyrkwi. Tydžěn pozdžišo, jutry 1849, šulu z jedyńku a predikatom „wuběrne“ („vorzüglich“) na wuswědčenju zakónči. Što je wobdarjena holca po wuchodženju šule činiła, dokładnje njewěmy. Prawdžepodobnje je so přizamknyła dalje kublanje k wjedženju byrgarskeje domjacnosće.

Zažna smjerc nana

Zrazom so žiwjenje Jakubec swójby změní, jako nan hakle 53 lět stary 1854 nahle zemrě. Wudowa ze swojimi džěcimi dyrbješe faru wopuścić a sej bydlenje w měsće wotnajeć. Staršej dźowce so wudaštej. Lydija bě hižo wot lěta 1851 zmandželena z Jurjom Arnoštom Wanakom, kotryž bě tehdy zastupowacy direktor Krajnostawskeho wučerskeho seminara w Budyšinje a pozdžišo farar w Kotecach a we Wóslinku, a Wijka wuda so 1856 na gymnazialneho profesora Křesćana Bohuwěra Pfula w Drježdžanach, pozdžišeho znateho serbskeho słownikarja. Wobaj hólcaj podaštaj so po přikładze nana na studij teologije. Jenož Emka a mać wostaštej w Budyšinje.

Emka Jakubec (sedžo w čornej drasće) w kruhu Towarstwa serbskich knježnow w Njeswačidle w lěće 1905 Foto: SKA

Na Njeswačanskej farje

W lěće 1873 so tutón staw změní. Po někotrych lětach wučerjenja a kapłanjenja sta so bratr Jurij Jakob z fararjom w Njeswačidle a wosta tu dlěje hač 30 lět. Wón so njewožen, a tak so k njemu na Njeswačanskej faru přesydlisťej tež mać a Emka, kotraž přewza nawodnistwo domjacnosće.

Nětko sta so Njeswačidło na lětdžesatki ze srjedzišćom Jakubec swójby. Husto přebywaše tu bratr Jan, tehorunja nježenjenec, kotryž skutkowaše jako gymnazialny profesor a kublar sakskich princow w Drježdžanach. W lěće 1878 přesydlili so sotra Wijka ze svojim woslepjenym a na duch chorým mandželskim Křesćanom Bohuwěrom Pfulom na Njeswačanskej faru. A skónčnje přičahny po smjercí mandžel-

skeho 1887 tež hišće sotra Lydija sem.

Za Jakubec čas běštej Njeswačanska wosada a fara z wěstym srjedzišćom w Serbach. Tež Emka Jakubec stupa tu ze swójbeneho wobłuka won do trochu zjawnišeho skutkowanja. W lěće 1895 załoži wosadne Towarstwo serbskich knježnow a nawjedowaše je hač do lěta 1906, doniž hromadže z bratrom-fararjom z Njeswačidla njewoženje.

Towarstwo serbskich knježnow

Wo skutkowanju towarstwa njeje nam přewjele znate. Mamy sej je najskerje podobne předstajić kaž skupiny žónskeje služby, kiž so džensa w našich wosadach zetkawaja, jenož zo džiwaše so tu nic jenož na nabožnosć, ale tež na narodnosć.

Něhdyša člonka towarstwa w lěće 1910 w spominanju na njeboh předsydku rozprawješe: „Knježna Emka Jakubec w Budyšinje je nam luba, droha, njezapomnita knježna! Wona bu luba wodžerka našeho ... towarstwa serbskich knježnow w jejnym lubym Njeswačidle. W horjacej lubosći k Jezusej lubowaše wšěch čłowjekow; ze smilnej lubosću pomhaše dobroćiwa hubjenym; w přecelnej lubosći přińdže napřećo wšitkim wosadnym a wosebje lubu mlódžinu lubowaše; mlode holčki sej do towarstwa hromadžeše ... Wona da jim čitać w bibliji, a wuknješe a spěwaše z nimi krasne a rjane kěrlušy w najrjeńšich hłosach, haj, my mějachmy z lubej wodžerku [Emku Jakubec] a z dušow pastyryjom [fararjom Jurjom Jakobom] a druhdy z cyłym farskim domom swjedženje, swjate zbóžne hodžiny, njezapomnite našim wutrobam. Domach a na pućach, w słowach a w skutkach smy z njej Bohu chwalbu spěwale, tež w Božim domje! A lubosće dary tak wšelake, dobre, rjane a wužitne smy wot njeje dóstawaše ...“ (PB 1910, str. 203)

Člonki Njeswačanskeho towarstwa nošachu při wosebitych składnosćach a swjedženjach serbsku narodnu drastu. Přez nje so serbska drasta, kiž bě so tehdy w Budyškim kraju hižo w dalokej měrje pominyła, zaso šěršo do zjawnosće dobywaše. Tak wobdžělchu so Njeswačidlsicy z kwasnym čahom na wulkej narodopisnej wustajeńcy 1896 w Drježdžanach. 1897 woziwichu po 25 lětach přestawki nałožk mejemjetańja we wsy, při kotrymž holcy w serbskej drasće wokoło meje rejowachu. W serbskej drasće swjećachu 1898 25. wosadny jubilej fararja Jakuba, witachu 1905 sak-

⇒ skeho krala Bjedricha Awgusta do Njeswaćidla a wobdžělichu so 1906 na hłownej schadzowance serbskeho studentstwa w Njeswaćidle.

Wjele so w towarstwje tež spěwaše. Tak da Emka Jakubec hody 1902 – bjezdweła za swoje pjenjezy – za towarstwowe potreby knižku „Chwal teho Knjeza moja duša!“ ze šěs serbskimi kěrlušemi čišćec, kiž bě jeje sotra Wijka Pfulowa do serbsčiny přeložila.

Na wuměnk w Budyšinje

Tež na wuměnk wostachu Jurij Jakub a jeho sotře Wijka Pfulowa a Emka Jakubec hromadze. Wróćichu so do swójeho ródneho města a wotnajachu sej bydlenje w přenim poschodze na Hornčerskej 17. Dom džensa hižo njeje, na jeho ležownosći natwarichu před lětami polikliniku, džensniši dom lékařow.

Lěto po swójej sotře Wijce zemře Emka Jakubec 74 lět stara dnja 9. decembra 1909 w Budyšinje. „Ze swójom bohatym znutřkowym žiwjenjom je wona čas žiwjenja lubosćiwje služiła a tež naju z tym wobohaćila a wobzbožila.“ (SN 1909, str. 582) Z tutymi słowami so jeje bratraj wot njeje rozžohnowaštaj. Pochowana bu pó dla staršeju do Jakubec swójbneho rowa na starym džělu Tuchorja w Budyšinje. Tež towarški z něhdyšeho Towarstwa serbskich knježnow w Njeswaćidle swoju přjedawšu nawodnicu k poslednjemu wotpočinkej přewodžachu.

Farar Jan Wałtar, naslědnik fararja Jakuba w Njeswaćidle, napisa jej baseń do rowa (SN 1909, str. 602), w kotrejž rěka:

*Měj dźak! Čehń, luba, domoj Božemje;
Dži k twojom' Knjezej; stań so jeho rada!
Štož swójom lubym, našej wosadze,
Nam běše, žohnuj tebi wěčna hnada!
So džakujemy, zo bě nam darjena,
A chce přejara twoja smjerc nas rudzić,
Dha prosymy, zo twojoh' runjeća
Chcył Bóh Knjez hnadnje našom' ludu
zbudzić.*

„Wotkazanje knježny Emki Jakubec“

W dopomnjeću na swoju njeboh sotru wustajištaj bratraj Jan a Jurij Jakubec w léce 1910 chudym Serbam Njeswaćidlskeje wosady „Wotkazanje knježny Emki Jakubec“. Lěto po jeje smjerci so wone 9. decembra 1910 přeni raz wudžěli. Na přeprašenje fararja Wałtarja zeńdže so 22 chudych Serbow w Njeswaćanskim hosćencu, hdžež so z adwentnej swačinu pohosćichu a hdžež kóždemu po narěči fararja wosušk a 10 hriwnow wudžělichu.

Na samsne wašnje so potom kóžde lěto na smjertnym dnju Emki Jakubec 22 potrební Serbja wobdarichu, najskeje doniž lětdžesatk pozdžiso inflacija zapožoženy kapital njespóžře. **Trudla Malinkowa**

Wobnowjeja čěłownju we Łazu

Saněrowanje žarowanskeje hale při cyrkwi we Łazu je so we winowcu započalo. Najprjedy wusušeja murje, za což dyrbja spódk wotkryć a znowa wobmjetać. Blyškwód nowy instalěruja. „Wotwodženje dešćoweje wody zwjazamy z wobstějacy m systemom cyrkwy“, wujasni Günter Wjenk wot wosadneje rady. „Woda hodži so potom za krepjenje rowow wužiwać.“

Swědomiče a dolhodobnje je wosada saněrowanje přihotowała. Drježdžanska firma je halu fotogrametisce wuměřila. Tak maja nětko eksaktne twarske podłožki. Druha firma analizowaše barbu fasady. Budyski planowanski běrow Böhmak & Skrzypczak, kiž je hižo saněrowanje cyrkwy přewodžal, je tež tutón raz za planowanje zamolwity.

Po přenich napravach lětsa ma 2010 reparačura třěchi sčěhować. Tež wobnowjenje durjow a woknow je planowane. Po dorěčenju z pomnikoškitom ma so tehorunja fasada saněrować. „Chce-

my ju po móžnosći z originalnym wobmjekom a z originalnej barbu zachować“, podšmórny Günter Wjenk. Nimale 80 000 eurow plaći cyle saněrowanje. Z toho njese wosada 57 000 eurow, 23 000 eurow přińdu z wuwicoweho programa Europejskeje unije. Saněrowanje je jara nuzne. Poslednja wobnowjenska naprawa sta so w 1950tych lětach. „Tehdy su třěchu wobnowili a halu nutřka wobarbili“, praji Günter Wjenk.

Žarowanska hala natwari so 1850 jako rownišćo Łazowskeje zemjanskeje swójbje von Löbenstein w klasicistiskim stilu. Hač do lěta 1931 stejachu tam kašće swójbje. Fašisća halu wurumowachu a ju jako

skład za drasty wužiwachu. Wot kónca Druheje swětoweje wójny wužiwa prjedawše rownišćo jako čěłownju wosadneho kěrchowa. Hišće džensa debi wopon swójbje von Löbenstein zachod pod pomnikoškitom stejaceho twarjenja.

Čěłownja we Łazu, natwarjena 1850 jako rownišćo zemjanskeje swójbje von Löbenstein

Andreas Kirschke

Wobnowjenje pišćelow we Łazu předwidžane

Pišćele Božeho doma we Łazu maja bórže zaso w přenjetnym stawje zaklinčec a so blyšćić. „Naša wosada je hižo před znoposwjećenjom cyrkwy 16. nazymnika 2008 posudk wudžělać dała“, rozloži Günter Wjenk wot wosadneje rady. Cyrkwinski hudźbny direktor Reinhard Seeliger, wot 1990 kantor při Zhorjelskej Pětrskej cyrkwi, je pišćele pruwował. Po někotrych přetwarach njejsu wone wjac w originalnym stawje. „Wšelake registry buchu wuwzate a narunane. Někotre samo cyle faluja. Tak mamy džensa druhe zynkowe barby, hač wone prjedy w originalu běchu“, praji Günter Wjenk. „Chcemy pišćele zaso do originalneho stawa wróćo wjesć – tak, kaž wone něhdy klinčachu.“

Mjeztym stara so Budyska firma Hermann Eule wo pišćele. W pražniku a žnjencu 2009 saněrowachu hižo měchawu. Cyła restawracija – z předdžěłami a z nowym wobarbjenjom na kóncu – plaći ni-

male 120 000 eurow. „Chcemy wšelakim załožbam pisac a je wo podpěru prosyc“, tak Günter Wjenk. „Saněrowanje budže za nas dolhodobny nadawk.“

Pišćele su Ladegastowe-Rühlmannowe pišćele z Köthena. Tutaj pišćeletwarcaj, Friedrich Ladegast (1818–1905) a Wilhelm Rühlmann (1842–1878), orientowaštaj so na najwuznamnišim saksim pišćeletwarcu barokoweho časa Gottfriedze Silbermannu (1683–1753). Zatwar džensnišich Łazowskich pišćelow sta so w léce 1847, za čas potajkim, jako bě Handrij Zejler farar we Łazu.

W Prěnjem swětowej wójnje dyrbbeše

wosada pišćalki swóych pišćelow brónjenskeje industriji woprować. W Druhej swětowej wójnje počerpjachu pišćele někotre wobškodženja. Tuž je jara witać, zo ma so nětko historiski instrument dokladnje restawrować.

Łazowske pišćele, twarjene za čas fararja Handrija Zejlerja w léce 1847 Foće: A. Kirschke

Andreas Kirschke

Powěšće

Ze swjedźenskimi kemšemi, hosćinu a koncertom woswjećichu njedźelu přenjeho adwenta w Njeswaćidle dokončenje natwara barokneje hawby wosadneje cyrkwe. Cyrkej bě so nalěto 1945 wupaliła. Znowonatwar bě možny dźak mnohim pjenježnym darom z ludnosće, twar nawjedowało je wosebite towarstwo pod nawodom Handrija Wirtha. Foto: T.M.

Klukš. Składnostnje 50. posmjertnin fararja Jana Křižana w Klukšu počesćichu jeho člonoj předsydstwa Budyskeje župy „Jan Arnošt Smoler“ dnja 28. oktobra při jeho rowje na Klukšanskim pohrjebnišću. Jan Křižan bě wot 1930 do 1933 předsyda Domowiny. W swojej wosadze je jara na serbskosć dźiwał a tež za čas Druheje swětoweje wójny prawidłownje serbske kemše swjećił. Wón zemřě 28. oktobra 1959 w Klukšu.

Budyšin. Serbski kulturny archiv w Budyšinje je dostał dženiki delnjoserbskeho fararja a prócowarja Bogumiła Šwjela (1873–1948). Jeho wnučk dr. Dieter Schwela, fyzikar w Essenje, je tute za přeslědženje serbskich stawiznow wuznamne rukopisne knihi sobotu, 7. nowembra, w Serbskim instituće w Budyšinje přepodał. Archiwarka dr. Annett Brězanec budže dženiki přeslědźić a za wozjewjenje přihotować.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowaj/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza mjesačne. Spěchuje so wot Založby za serbski lud, kotraž dostawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement plaćić 8 eurow.

Rakecy. Na kermušnej njedźeli, 8. nowembra, swjećeštaj wosadny farar Andreas Kecke a Serbski superintendent Jan Malink zhromadnje dwurěčne kemše. Na nich wukřičištej so dvě džěsći. Jedne wukřići w němskej rěči farar Kecke, druge, Quentina Gerharda Herrmanna z Amberga, wnučka njeboh lěkarja dr. Gerharda Herrmanna z Rakec, wukřići sup. Malink w serbskej rěči.

Brjazyna. Delnjoserbske kemše swjećeše 8. nowembra farar Hans-Christoph Schütt z 39 kemšerjemi w Brjazynskej cyrkwi. Wobdźělištaj so tež zastupjerjej Słowjanskeho towarstwa z Warszawy. Kemšam w cyrkwi přizamkny so zhromadna bjesada při kofeju we wosadnej rumnosći, hdžež je dr. Doris Teichmannowa swoje nowe knihi skrótko předstajila a předawała.

Jitro. Před starej šulu w Jitru pola Wóslinka wotkrychu njedźelu, 8. nowembra, wobnowjenu pomjatnu taflu za Bjarnata Krawca, kiž bě so tu 1861 jako syn wučerja narodził. Taflu běchu 1951 na šulskim twarjenju připrawili. Džensa je něhdyša šula priwatny dom a pomjatna tafla je přičinjena na wulkim w zahrodze stejacym kamjenju. Chór „Budyšin“ při wotkryću Krawcowe spěwy zanjese.

Zbožopřeća

Dnja 12. decembra woswjeći kněz **Kurt Latka** w Přiwicach swoje 85. narodniny. Gratulujemy jubilaraj wutrobnje a přejemy do dalšich lět bohate Bože žohnowanje.

Dary

W oktobru je so darilo za Pomhaj Bóh 22 eurow. Bóh žohnuj dar a darcěla.

Spominamy

Před 150 lětami, 26. decembra 1859, narodži so w Serbinje w Texasu farar **Herman Kilian** jako najmlódši syn fararja Jana Kiliana. Wón wotroscě pod skromnymi wobstejnosćemi přěnych lět serbskeje kolonije, wšako běchu sej wupućowani Serbja hakle 1855 Serbin založili. Fara jeho nana bě z hrjadow natwarjeny kladžity domčk, kotryž wobsteješe spočatnje z jeničkeje rumnosće. Tu Kilianec swójba z pjeć džěćimi bydleše a nan swoje farske džěto wukonješe. Přenje lěta wuknješe Herman Kilian we wosadnej šuli w Serbinje. Štyrnaćelětny wopušći Serbin, wopyta wot lěta 1874 cyrkwinški gymnazij w Fort Wayne, Indiana, a wot lěta 1880 teologiski seminar w St. Louis, Missouri. Po nawróće dom sta so 1883 z naslědnikom nana jako farar w Serbinje. 1886 woženi so ze Serbowku Marju Mjerwic. Wón ma wulku zaslužbu na tym, zo so Serbinska wosada, kotraž bě wot lěta 1870 šćěpjena do Pawołskeje a Pětriskeje wosady, w léce 1914 zaso zjednoći. Za jeho čas so wosada do dalokeje

měry přeněmči. 1905 wotmě poslednju serbsku konfirmaciju. W poslednich zastojnskich lětach swjećeše serbske kemše jenož hišće jónu mjesačne za přewažnje starych wopytowarjow. Z jeho smjerću 1920 wuhasny serbsčina jako cyrkwinška rěč w Serbinje. Poboku swojemu staršemu a dalšich přiwuznych je wón pochowany do Kilianec swójbneho rowa w Serbinje.

T.M.

Přeprašujemy

06.12. 2. njedźela w adwencie

14.00 kemše w Budyšinje w Michałskej (sup. Malink), po tym adwentne zetkanje na farje

13.12. 3. njedźela w adwencie

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

19.12. sobota

17.00 adwentny koncert chóra Serbskeho gymnazija w Michałskej cyrkwi

20.12. 4. njedźela w adwencie

09.30 kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (sup. Malink)

25.12. 1. dzeń hód

09.30 namša w Serbskej cyrkwi w Choćebuzu

26.12. 2. dzeń hód

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěći (sup. Malink)

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

2010

01.01. Nowe lěto

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

03.01. 2. njedźela po hodžoch

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěći (sup. Malink)